

معرفی و اهداف دانش پژوهی

مقدمه

طی سال های اخیر در اغلب کشورهای دنیا، مبنای فرایند ارزشیابی و ارتقاء اعضای هیأت علمی، توانایی و عملکرد آنها در زمینه فعالیت های پژوهشی بوده و آموزش که یک جزء ضروری و یک جنبه مورد انتظار از فعالیت های آکادمیک و در واقع رسالت اصلی مؤسسات آموزش عالی می باشد، جایگاه خود را از دست داده است.

برای رفع این مشکل، تلاش های گسترده ای صورت گرفت تا با استفاده از استانداردهای مشترک، فعالیت های آموزشی، شناسایی شده و مصادیق آنها مشخص گردد تا اعضای هیات علمی به وسیله آنها مورد ارزشیابی قرار گیرند و نتایج این ارزشیابی به عنوان بخشی از ارتقاء آکادمیک آنها محسوب شود.

در ایران نیز در آئین نامه جدید ارتقاء (سال ۱۳۸۷)، در ماده یک بند دانش پژوهی آموزشی، به عنوان یک فعالیت شرطی افزوده شده و از عضو هیأت علمی انتظار می رود حداقل ۳ امتیاز شرطی از این بند کسب نماید.

تعریف دانش پژوهی آموزشی

- (۱) هر نوع فعالیت و نوآوری برجسته علمی در حیطه های کشف، آموزش، کاربرد نتایج پژوهش های اصیل و یکپارچه سازی اطلاعات بدست آمده از اجزای مختلف یک رشته یا رشته های مختلف علمی (Boyer ، ۱۹۹۰)
- (۲) کاربرد دانش و شواهد مربوط به آموزش در فرآیندهای یاددهی- یادگیری، نقد آموزش مبتنی بر شواهد و مداخلات آموزشی هدفمند توسط فرد و مشارکت دادن نتایج و عقاید با سایر افراد (Martin. ... ۱۹۹۹)

عناوین مورد ارزیابی طبق آئین نامه ارتقاء

- الف) تدوین استانداردها و برنامه های آموزشی کشوری (با تأیید دبیرخانه های تخصصی ذیربط)
 - ب) به کارگیری روش های نوین در برنامه ریزی، اجرا و ارزشیابی فعالیت های آموزشی (با ارائه مستندات)
 - ج) طراحی و اجرای روش های نوین آموزشی
 - د) طراحی و اجرای روش های نوین ارزشیابی فراگیران، اعضای هیأت علمی و دوره های آموزشی
- مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی زابل پس از شکل گیری کمیته دانش پژوهی آموزشی و با توجه به آئین نامه کشوری ارتقاء، اقدام به بررسی مستندات ارائه شده و تأیید شده هر عضو هیأت علمی نموده و پس از کارشناسی عناوین و مصادیق در کارگروه مربوطه، امتیاز هر فعالیت را طبق آئین نامه محاسبه می نماید.

تعاریف :

مقصود از نوآوری (دانش پژوهی) انجام فعالیتی بدیع در جهت حل مسأله، گسترش مرزهای دانش و ورود به عرصه های جدید است.

فعالیت های آموزشی: شامل کلیه فعالیت هایی است که در حوزه آموزش و در سطوح مختلف صورت می گیرد و شامل تدریس، برنامه ریزی آموزشی، راهنمایی و مشاوره، مدیریت و رهبری آموزشی، و ارزیابی فراگیران می شود:

فعالیت های دانش پژوهی و نوآورانه آموزش پزشکی در راستای یکی از فعالیتهای آموزشی می باشد:

الف - تدریس (Teaching)

- منظور از تدریس هر گونه فعالیتی است که منجر به یادگیری فراگیر شود. این فعالیت ها شامل تدریس مستقیم (از جمله سخنرانی و کار در گروه های کوچک) و نیز تهیه مواد آموزشی مرتبط می گردد.

ب - برنامه ریز آموزشی (Planning Curriculum)

- مقصود تدوین مجموعه ای طولی از فعالیت های آموزشی است که به صورت سیستماتیک طراحی و سازماندهی شده است که در هر سطحی از آموزش ارائه می گردد و مورد ارزشیابی قرار می گیرد مانند طراحی یک دوره آموزشی.

ج - راهنمایی و مشاوره (Advising and/or mentoring)

- عبارتست از برقراری یک رابطه سازنده که در آن فرد مشاور دستیابی فراگیر را به اهداف خود تسهیل می کند.

د - مدیریت و رهبری آموزشی (Educational leadership and administration)

- عبارتست از فعالیت های راهبردی که سبب بهبود برنامه های آموزشی و پیشرفت عرصه آموزش می شود.

و - ارزیابی فراگیران (Learner assessment)

- مقصود تمامی فعالیت های مرتبط با ارزیابی دانش، مهارت، و نگرش فراگیران است.

راهنمای نحوه ارائه مستندات مربوط به فعالیت های دانش پژوهی آموزشی

فعالیت های دانش پژوهی آموزشی در صورتی می توانند مورد ارزش گذاری قرار گیرند که بر اساس معیارهای شش گانه گلاسیک (Glassic) ارائه شوند. زیرا مبنای ارزیابی و داوری این فعالیت ها معیارهای گلاسیک (Glassic) است. به این منظور ضروری است در ارائه مستندات و مدارک مربوط به فعالیت های دانش پژوهی به این معیارها به صورت مشخص اشاره شود تا ارزیابی کنندگان بتوانند در مورد آن به داوری بپردازند. لذا کلیه موارد مطرح شده الف و ب بند ۶-۱ آئین نامه ارتقاء (دانش پژوهی در آموزش) طبق امتیاز ذکر شده در این آیین نامه و بر مبنای معیار گلاسیک امتیاز دهی خواهند شد .

لذا مناسب است قبل از ارسال مستندات مربوط به فعالیت دانش پژوهی از این که این موارد در آن ها لحاظ شده است اطمینان حاصل فرمایید. این معیارها شامل موارد زیر است:

۱- وجود اهداف واضح (Clear goals)

در مرحله اول اهداف فعالیت آموزشی باید مشخص باشد در حقیقت در پاسخ به چند سؤال اساسی این فعالیت آموزشی طراحی و برنامه ریزی گردیده است.

۲- آماده سازی کافی (adequate preparation)

آماده بودن تیم مجری یکی از اصول ضروری است دانش تیم، تجربه قبلی آنها و دسترس بودن منابع مورد نیاز است.

۳- روش معتبر (appropriate methods)

به عنوان استاندارد سوم روش کار خیلی مهم است. به عنوان مثال اگر در حیطه آموزش قرار است ارزشیابی انجام شود آیا از ابزار درست استفاده شده است؟ اگر قرار است دوره جدیدی طراحی شود آیا مراحل منطقی طراحی دوره طی شده است؟ در یک جمع بندی کلی می توان گفت در این قسمت بایستی به این سؤال مهم پاسخ داد که آیا متد مورد استفاده جهت انجام این پروژه مناسب بوده است و آیا ارزشیابی درستی صورت گرفته است؟

۴- نتایج مهم (Significant results)

هر فعالیت مهم آموزشی و هر ایده نو در آموزش و هر فرآیند برتر در صورتی حائز اهمیت است که نتایج مهمی را به همراه داشته باشد. به عنوان مثال آیا طراحی روش جدید ارزشیابی، برگزاری دوره جدید سبب ارتقاء کیفیت آموزش گردیده است؟ این نتایج هم بصورت کمی و هم بصورت کیفی حائز اهمیت است.

۵- معرفی نتایج مؤثر برنامه به دیگران (Effective communication)

به عنوان استاندارد پنجم تمام فرآیندهای برتر بایستی به دیگران معرفی شوند آیا در سطح دانشگاه و کشور فرآیند معرفی شده است؟ آیا تجربیات فرد منتقل شده است؟ آیا بقیه همکاران در سطح دانشگاه یا وزارتخانه از تجربه فرد استفاده کرده اند؟ ارائه نتایج در سطح همکاران و دانشجویان و تمام ذینفعان اهمیت دارد. شواهد ارائه نتایج می تواند در سطوح متفاوت باشد: برگزاری کارگاه های آموزشی یا ایراد سخنرانی در مورد نتایج فعالیت های آموزشی صورت گرفته، ارائه نتایج در کنگره های علمی، انتشار در مجلات علمی پژوهشی، ثبت فعالیت در وب سایت هایی نظیر AAMC Med Portal یا موارد مشابه.

۶- برخورد نقادانه (Reflective Critique)

برخورد نقادانه با فرآیند بایستی صورت گرفته باشد. نقاط قوت و ضعف از دید تیم انجام دهنده کار بایستی مشخص باشد همچنین این نقاط قوت و ضعف توسط سایر افراد نظیر (همکاران، دانشجویان و مسئولین و ...) نیز مشخص شده باشد.